

Karin Sandwall
Föreståndare
Nationellt centrum för svenska som andraspråk

Yttrande till betänkandet *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället* (SOU 2018:57)

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) avger härmed yttrande över SOU 2018:57. För yttrandet har vi valt att kommentera de delar av betänkandet som specifikt rör NCs regeringsuppdrag att arbeta för förbättrade förutsättningar för nyanlända och flerspråkiga elevers lärande.

Sammanfattningsvis ser vi allvarliga brister i betänkandet som kan hänföras till rubrikerna flerspråkighet, litteracitet och digitalisering.

Sammanfattning

Nationellt Centrum för svenska som andraspråk (NC) välkomnar många av utredningens förslag om åtgärder för att stärka barns och ungas läsförmåga och läsupplevelser. Dock ser NC ytterst allvarligt på avsaknaden av definierade utvecklingsområden som speglar vår tids komplexa samhälle, vilket medför att utredningen mestadels ger traditionella förslag som inte tillvaratar den potential som finns i dagens textvärldar och textaktiviteter och inte heller potentialen hos flerspråkiga elevers erfarenheter och kunskaper.

Utredningens uppdrag är att lämna förslag som rör likvärdiga förutsättningar för alla elevers läsförmåga och läsupplevelser och man menar att alla förslag och bedömningar gäller alla barn och unga, oavsett förutsättningar och behov. Man förbiser dock genomgående i betänkandet att flerspråkiga barn och unga delvis har andra förutsättningar och behov vilket medför att andra åtgärder är relevanta. NC finner det därför mycket allvarligt att utredningen inte definierar flerspråkiga elevers läsande som ett riktat utvecklingsområde. Utredningen borde ha goda skäl att ge specifika förslag rörande den fjärdedel av eleverna i grundskolan som har utländsk bakgrund, dvs förslag till åtgärder som främjar flerspråkiga barn och ungas läsande.

NC är vidare förvånade över utredningen ger uttryck för en begränsad syn på läsning, vilket föranleder att utredningens förslag inte möter och tillvaratar de utmaningar och möjligheter som dagens komplexa och mångfacetterade textvärldar ger. NC tar avstånd från utredningens grava förenkling av läsningens komplexitet, där vi saknar begreppet *litteracitet* med en syn på läsning där komplexa litteracitetsaktiviteter och medier kopplas till skriftspråket. Vi ser det

Nationellt centrum för svenska som andraspråk

som en allvarlig brist att utredningen inte tillvaratar lärandepotentialen i den varierande och multimodala texthantering som barn och unga i dag har tillgång till.

Vidare saknar NC förslag om hur man kan tillvarata de möjligheter och möta de utmaningar som digitaliseringen innebär för läsning i vår samtid bland såväl flerspråkiga elever som alla andra elever.

NC tar starkt avstånd från att förslagen ska genomföras inom oförändrade kostnadsramar för den statliga kultur- och utbildningspolitiken. Vi menar att insatser som verkligen bidrar till att ge alla barn och ungdomar, inklusive de flerspråkiga eleverna, likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsoplevelser är en betydelsefull investering både för individens möjlighet att fungera i yrkesliv och fritid och för samhällets behov av medborgare med fullgod litteracitet.

Nedan sammanfattar vi närmare synpunkter under tre perspektiv; flerspråkighet, litteracitet och digitalisering. Vi sammanfattar även synpunkter gällande avsnittet om konsekvenser av utredningens förslag.

Flerspråkighet

- NC saknar förslag om att inkludera barns och ungas modersmål för att utveckla litteracitet till exempel genom samarbete med modersmåls lärarna. Vi saknar även förslag angående behovet av att anpassa skolbiblioteket även till flerspråkiga elevers behov (se vidare 4.1, 5.8 och 8.7).
- NC menar att det inte räcker med att huvudmän ska ansvara för kompetensutveckling, utan att det också behövs ett kursutbud inom läsinlärning och läsutveckling med inriktning på flerspråkiga elever ska finnas i all grundläroutbildning (se vidare 4.6).
- NC föreslår kompetensutveckling för förskolepersonal och modersmåls lärare om läsinlärning och läsutveckling samt riktade insatser för att arbeta med läsutveckling för nyanlända elever ankomna till grundskolans senare år eller till gymnasiet (se vidare 3.6 och 4.6).
- NC ifrågasätter om den personal i landets skolor som har ansvaret för genom kartläggning identifiera elever i läs- och skrivsvårigheter har kompetens att göra en systematisk kartläggning och även för flerspråkiga elever (se vidare 4.6).
- NC understryker att arbetet bland flerspråkiga barn bör få en framskjuten plats i stödmaterial för fritidshemmens arbete med språk- och läsutveckling (se vidare 6.6).
- NC anser det anmärkningsvärt att utredningen inte beaktar behovet av att stärka föräldrar med andra modersmål än svenska att bli läsande förebilder (se vidare 9.4 och 12.4.3).
- NC välkomnar utredningens förslag om försöksverksamhet med läsfrämjande aktörer, läsfrämjandelyft, läsfrämjande ambassadörer och läsråd, men NC vill understryka att samtliga dessa förslag bör ha flerspråkiga barn och unga som riktad målgrupp och även inkludera vad det innebär för barn och unga att navigera i dagens textlandskap (se 7.4, 8.7, 9.4 och 10.5)
- NC finner det anmärkningsvärt att utredningen inte särskilt lyft fram det stora behovet av forskning kring både barns och ungas läsinlärning och litteracitetsutveckling på

såväl andraspråk som modersmål och dess implementering i undervisning och andra kontexter (se vidare 11.2).

- NC avstyrker å det bestämdaste att ett nytt läscentrum kan skapas genom att slå ihop NC och NCS (se 11.2) eftersom förslaget grundas i oförståelse för de båda mycket olika uppdragen.

Litteracitet

- NC menar att både fritidshem och skolbibliotek bör erbjuda utbud som inkluderar mångfald av medier kopplat till litteracitetsanknutna aktiviteter. Dessutom ifrågasätter NC att utredningen inte berör läsande förebilder från de textvärldar och sammanhang där eleverna rör sig på sin fritid som t ex sociala medier. (se vidare 5.5.2, 6.5 och 9.4).
- NC anser det anmärkningsvärt att utredningen inte lyfter fram behovet av forskning och kompetensutveckling som berör digitalisering och det mångfacetterade multimodala textlandskap som barn och unga idag är en del av (se vidare 4.6).

Digitalisering

- NC finner det ytterst anmärkningsvärt att barns och ungas läsintresse och den digitala tekniken behandlas som en framtidsfråga då detta uppenbarligen sedan länge är en aktuell nutidsfråga (se vidare punkt 11.5).
- NC föreslår att aktiviteter på lov kring läsning inkluderar och knyter an även till elevernas digitala litteracitetspraktiker (se vidare 7.4).
- NC saknar förslag på kompetensutveckling för att använda digitalisering för att öka läsintresse och skapa större likvärdighet (se vidare punkt 11.5).

Konsekvenser av förslagen

- NC tar starkt avstånd från att förslag gällande läsförmåga och läslust för flerspråkiga elever ses som insatser för integrationspolitiska mål, eftersom det snarare handlar om att skapa likvärdiga förutsättningar för alla elever (se vidare 12.4.3).
- NC tar avstånd från att utredningen fastslår att fullgod läsförmåga och behärskning av svenska språket är en förutsättning för flerspråkig och nyanlända elevers skolresultat i skolans alla ämnen, vilket begränsar en fullgod läsförmåga till en enspråkig norm. NC menar att en fullgod läsförmåga självklart kan utvecklas på andra språk än svenska.

Nedan kommenteras betänkandets förslag med hänvisning till betänkandets numrering.

1. Vikten av läsning

1.4 Identifierade utvecklingsområden

NC finner det anmärkningsvärt att utredningen inte identifierar några riktade utvecklingsområden för flerspråkiga barns och ungas läsande. Vi menar att samtliga identifierade utvecklingsområden särskilt bör nämna flerspråkiga barns och ungas läsande då insatser för flerspråkiga barn och unga kräver medvetenhet om vad det innebär att läsa på sitt andraspråk. Vidare ser NC allvarligt på att utredningen inte definierar utvecklingsområden inom digitalisering och litteracitet med varierad och multimodal texthantering som barn och unga idag har tillgång (se t ex Lim-Fei & Tan Kok Yin 2018).

1.4.2 Läsning i skolan

Eftersom delegationens uppdrag var att lämna förslag som rör likvärdiga förutsättningar för elevers läsförmåga och läslust, menar vi att kompetensutveckling för berörd personal om flerspråkiga elevers läsinlärning och läsutveckling bör anges som ett utvecklingsområde. Dessutom ser NC en stor brist att läsinlärning på modersmålet inte berörs som utvecklingsområde och inte heller hur en sådan kompetensutveckling för modersmåls lärare kan tillgodoses (se vidare punkt 4).

1.4.6 Bibliotek och läsfrämjande

NC välkomnar utredningens utvecklingsområde angående kompetensutveckling inom läsfrämjande arbete riktat till barn och unga, men vill även lyfta fram vikten av det flerspråkiga perspektivet i detta sammanhang, t ex kompetens om faktorer av betydelse för flerspråkiga elevers litteracitetsutveckling (se vidare punkt 8).

1.5 Några utgångspunkter

1.5.2 Målgrupper

NC menar att utredningen gör en grav förenkling av läsningens komplexitet vad det gäller att jämföra läsning av tryckta böcker med digitala texter, vilket föranleder att utredningen genomgripande i sina förslag inte tillvaratar de möjligheter och möta de utmaningar som digitaliseringen innebär för läsning i vår samtid bland såväl flerspråkiga elever som alla elever. Delegationen understryker att alla förslag och bedömningar gäller alla barn och unga, oavsett förutsättningar och behov, men förbiser att flerspråkiga barn och unga delvis har andra förutsättningar och behov och därmed kan behöva andra åtgärder.

3. Små barns språkutveckling

3.6 Förslag och bedömningar gällande små barns språkutveckling

NC påpekar återigen att de tre förslagen här inte tar i beaktande de behov och de förutsättningar som flerspråkiga barn i förskoleåldern har. Det är problematiskt att man i förslagen enbart behandlar ”litteratur” (här ”böcker”) och inte tar hänsyn till och lyfter fram multimodala texter.

Personalen behöver kompetensutveckling om likheter och skillnader på språkutveckling i första- respektive andraspråk och kulturella skillnader i litteracitespraktiker (Skolverket 2012). Vidare saknar NC genomgående att delegationen inte beaktar behovet av att stötta och stärka läsning i familjer med annat modersmål än svenska.

4. Läsning i skolan

4.1 Läsinsatser ska anpassas till elevers olika förutsättningar och behov

Utredningen uppmärksammar att elever med annat modersmål än svenska kan behöva andra insatser inom området läsning än elever med svenska som modersmål. NC finner det anmärkningsvärt att utredningen inte ger några riktade förslag för att stärka flerspråkiga barns och ungas läsande, då det fastslås i bakgrunden att en av grupperna som uppvisat svag

läsförståelse är barn till föräldrar som talar andra språk än svenska i hemmet. Det är av vikt att förslagen tar hänsyn till att variationen vad gäller språklig kompetens, erfarenheter och kunskaper är större bland flerspråkiga elever (Skolverket 2012).

4.2 Reglering och ansvar

4.2.1 Läroplanerna

I kursplanen för svenska som andraspråk understryks vikten av att använda modersmålet som resurs för att både lära sig läsa och utveckla läsförståelse. Forskning visar att andraspråkselever använder alla sina språkliga resurser vid produktion och interaktion med text (Cummins 2017) där modersmålsundervisningen är viktig resurs för att elever ska knäcka läskoden och fortsätta utveckla sin litteracitet på modersmålet.

4.2.2 Lärarutbildningen

NC menar att innehållet i lärarutbildningen behöver spegla den mångfald som lärarstudenter kommer att möta i klassrummet, bland annat vad det innebär att knäcka läskoden på ett andraspråk och medvetenhet kring de språkliga utmaningar andraspråkselever ställs inför i möten med litteracitetsaktiviteter. De nuvarande examenskraven ger inga garantier för att lärarutbildningen inkluderar de flerspråkiga perspektiven.

4.4 Rekommendationer utifrån forskning gällande läsning i skolan

4.4.1 Läsundervisning

NC beklagar att utredningen inte nämner vikten av att elever med annat modersmål än svenska får arbeta med läsinlärning och läsutveckling på modersmålet såväl som på svenska. Läsförmågan på förstaspråket är en av de viktigaste faktorerna för att barn ska lära sig läsa på sitt andraspråk (Cummins 2000, 2017). Här borde modersmålslärares betydelse understrykas i utredningen. För att arbeta med läsundervisning behöver lärarna ha kännedom om vad det innebär både att knäcka läskoden och utvecklas som läsare på ett andraspråk. Lärarna behöver baskunskaper om andraspråksutveckling eftersom det påverkar undervisningen och elevens lärandestrategier. Det är även betydelsefullt att kunna urskilja vad som är en del av andraspråksinlärningen och vad som är läs- och skrivsvårigheter.

Utredningen ger endast en generell bild av språkutvecklande undervisning och didaktisk andraspråksforskning som gäller ämnesundervisning och gör ingen koppling mellan språk- och kunskapsutvecklande undervisning med uppdraget att bidra till fullgod läsförmåga.

Med anledning av att många studier visar att en bred språkutveckling är till stöd för läsförmågan, men också att läsförmågan är ett stöd för språkutvecklingen (Gibbons, 2016) behöver skolan tillvarata elevernas flerspråkighet och använda den lärandepotential som flerspråkiga elever bär med sig genom texthantering på andra språk, och olika medier, exempelvis genom användning av tvåspråkiga böcker, översatt litteratur, men också klassiker författade på olika språk. Vidare menar NC att lärarna behöver medvetenhet och kompetens i vad det innebär att läsa på ett andraspråk.

NC beklagar att digital läsning marginaliseras och att det framställs som något separat och inte som en del av dagens komplexa litteracitetsutmaningar (se punkt 11).

4.6 Bedömningar gällande läsning

Utredningen understryker alla elevers rätt till fullgod läsförmåga samtidigt som den uppmärksammar att elever med annat modersmål än svenska kan behöva andra insatser inom området läsning än elever med svenska som modersmål. Mot den bakgrunden menar NC att det är beklagligt att utredningen inte ger några förslag på sådana insatser (se 4.1).

NC instämmer i vikten av att systematiskt och tidigt kartlägga och identifiera om elever har läs- och skrivsvårigheter för att tidigt kunna sätta in adekvata stödåtgärder, men ifrågasätter om berörd personal har kompetens att genomföra detta även för flerspråkiga elever.

NC delar utredningens syn om att arbeta språkutvecklande i alla ämnen är positivt för alla elever men särskilt viktigt för nyanlända och flerspråkiga elever. Dock ställer sig NC frågande till att detta påstående inte ställs i relation till läsning och inte heller till hur kompetensutveckling inom området ska ske inom förskola och skola.

NC instämmer med utredningens syn på Läslyftet som en uppskattad kompetensutveckling som behöver revideras utifrån forskning och nya behov. Däremot saknar NC att utredningen inte lyfter fram modulerna från Digital kompetens som resurs i barn- och ungas litteracitetsutveckling.

NC instämmer inte i att det är tillräckligt att enbart huvudmän ska ansvara för en långsiktig och hållbar kompetens för lärare inom läsinlärning och läsutveckling, eftersom alla lärare behöver arbeta med läsutveckling och i synnerhet med fokus på flerspråkiga elevers läsning. I dagsläget ingår det inte någon sådan utbildning i samtliga lärares grundutbildning. Det finns ett särskilt stort behov av utbildning inom flerspråkiga elevers läsinlärning och läsutveckling med tanke på att närmare en fjärdedel av eleverna i grundskolan har utländsk bakgrund och närmare en tredjedel är berättigade till modersmålsundervisning, vilket betyder att alla lärare undervisar flerspråkiga elever.

NC föreslår förutom kompetensutveckling att ett kursutbud inom läsinlärning och läsutveckling för flerspråkiga elever ska finnas i all grundlärarutbildning och incitament för lärarstudenter att välja sådana kurser.

NC finner det beklagligt att utredningen inte nämner modersmållärare som en viktig resurs och samverkanspart för att främja flerspråkiga elevers läsinlärning och läsutveckling. I detta sammanhang bör också en kompetensutveckling för modersmållärare kring läsinlärning och läsutveckling lyftas fram.

Vidare finner NC det bristfälligt att utredningen inte ger några förslag om kompetensutveckling och andra riktade insatser för att arbeta med läsutveckling för nyanlända elever ankomna till grundskolans senare år eller till gymnasiet, särskilt med tanke på att bland dessa elever också finns många elever med kort skolbakgrund.

5. Skolbibliotek och läsning

5.5.2 Läroplanerna

Utifrån att läroplanerna förtydligats gällande skolbibliotekets verksamhet för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens menar NC att skolbiblioteken bör erbjuda utbud som inkluderar mångfald av medier kopplat till litteracitetsanknutna aktiviteter.

5.8 Förslag gällande skolbibliotek och läsning

NC instämmer med utredningens förslag om bemannade skolbibliotek för ett systematiskt samarbete mellan skolbibliotekarien, skolans lärare och personal på fritidshemmen. Här vill NC uppmärksamma samarbetet med modersmållärarna som en viktig resurs för flerspråkiga elevers litteracitetsutveckling.

NC stöder förslaget att utreda frågan om bemannade skolbibliotek och att definiera vad en skolbiblioteksverksamhet är. I en sådan definition bör framgå vad det innebär att anpassa skolbiblioteket även till flerspråkiga elevers behov för att främja språkutveckling och stimulera läsning.

6. Läsning på fritidshem

6.6 Förslag och bedömningar gällande fritidshem

NC stöder utredningens förslag att det ska framgå i den del av läroplanerna som avser fritidshemmen att fritidshemmet ska stimulera elevernas läsning, men vi vill vidga förslaget till att även omfatta litteracitetsutveckling.

NC välkomnar utredningens förslag att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram stödmaterial om hur man i fritidshem kan arbeta såväl med språk- och läsutveckling som med läsning generellt. NC menar att språk- och läsutvecklande arbete bland flerspråkiga barn bör få en framskjuten plats i ett sådant stödmaterial utifrån skolans kompensatoriska uppdrag och utifrån att utredningen understryker att barn till föräldrar med andra modersmål än svenska läser mindre.

7. Läsning på lov

7.2 Läsfrämjande insatser på lov med olika medel

NC välkomnar att den lustfyllda läsningen betonas med aktiviteter som handlar om positiva attityder till läsning överlag frikopplat från skolans mål. I samband med de sociala aktiviteterna kring läsning som utredningen lyfter fram, vill NC uppmärksamma digitaliseringens möjligheter genom användning av olika aktiviteter och olika medier, som exempelvis sociala medier, stafettblogg för ökade möjligheter för barn och ungdomar att mötas från olika stadsdelar, platser och länder.

7.4 Förslag och bedömningar gällande läsning på lov

NC välkomnar utredningens förslag om en flerårig försöksverksamhet med verksamhetsbidrag till läsfrämjande aktörer med läsfrämjande verksamhet under lovtid. Läsfrämjande verksamhet för flerspråkiga elever bör dock prioriteras utifrån att utredningen lyfter fram att barn till föräldrar med andra modersmål än svenska läser mindre och utifrån att nyanlända elever i grundskolans senare år och på gymnasiet behöver riktad läsfrämjande verksamhet utifrån sina

förutsättningar och behov. Därför behöver också flerspråkiga barn och unga definieras som riktad målgrupp för läsprogram under lovtid.

NC föreslår att aktiviteter på lov kring läsning även inkluderar elevernas flerspråkiga textvärldar och digitalisering.

8. Bibliotek och läsfrämjande

8.7 Förslag och bedömningar gällande bibliotek och läsfrämjande

NC välkomnar utredningens förslag om ett Läsfrämjandelyft inom litteraturförmedling och läsfrämjande med särskilt fokus på barns och ungas läsning. NC menar att ett sådant Läsfrämjandelyft bör understryka flerspråkighetsperspektivet och också inkludera vad det innebär för barn och unga att navigera i dagens textlandskap.

Utredningen fastslår att Sverige inte är likvärdigt när det gäller tillgången till barn- och ungdomslitteratur och lyfter fram de prioriterade målgrupperna och behovet av barn- och ungdomslitteratur på de nationella minoritetsspråken och andra språk än svenska. NC understryker att tillgången till litteratur på modersmålen är central ur likvärdighetssynpunkt.

9. Läsande förebilder

9.4 Bedömningar gällande läsande förebilder

NC anser det anmärkningsvärt att utredningen inte beaktar behovet av att stärka föräldrar med andra modersmål än svenska att bli läsande förebilder.

NC delar bedömningen att det behövs läsfrämjandeambassadörer bland de nationella minoritetsspråken, men menar att det är lika stort behov av detta bland många andra språk.

NC saknar att utredningen inte berör läsande förebilder från de textvärldar och sammanhang där eleverna rör sig på sin fritid som t ex sociala medier. Ett samarbete med olika personligheter som är betydelsefulla i barns och ungas vardag skulle här vara värdefullt.

10. Uppföljning och samverkan kring barns och ungas läsning

10.5 Förslag gällande samverkan kring barns och ungas läsning

NC menar att det är av yttersta vikt att ett Läsråd också får ett tydligt uppdrag att specifikt samla och följa upp insatser kring flerspråkiga barns och ungas läsande för att skapa likvärdiga förutsättningar inom området.

11. Framtidsfrågor

NC tar starkt avstånd från att åtgärder ska genomföras inom oförändrade kostnadsramar för den statliga kultur- och utbildningspolitik. Vi menar att insatser som verkligen bidrar till att ge all barn och ungdomar, inklusive de flerspråkiga eleverna, likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser är en betydelsefull investering både för individens möjlighet att fungera i yrkesliv och fritid och för samhällets behov av medborgare med fullgod litteracitet.

11.1 Grundutbildningar för yrkesgrupper som arbetar med barns och ungas läsning

För att säkerställa att alla som arbetar med barns och ungas läsning får relevanta kunskaper i hur barn och unga lär sig läsa och utvecklar läsning, menar NC det vara nödvändigt att på grundutbildningarna även inrätta kurser om hur flerspråkiga barn och unga lär sig läsa och utvecklar sin läsning samt att kurserna inkluderar dagens mångfacetterade textlandskap.

11.2 Forskning och kunskapsspridning

NC välkomnar att utredningen uppmärksammar fortsatt behov av forskning kring undervisning i svenska som andraspråk, men vi menar att utredningen särskilt borde lyft fram behovet av forskning kring läsinlärning och litteracitetsutveckling på ett andraspråk med dess implementering i undervisning och andra kontexter.

NC ser det som positivt att ett fortsatt behov av forskning om flerspråkiga barns språk- och läsutveckling på modersmålet nämns i utredningen. Däremot saknar NC förslag om implementering av den forskning som redan finns angående vikten av läsinlärning och läsutveckling på modersmålet.

NC finner det anmärkningsvärt att utredningen endast nämner barn när det gäller forskning om språk- och skrivutveckling, eftersom behovet också är stort av forskning gällande flerspråkiga ungas språk- och läsutveckling med tanke på det stora antalet elever som har kort eller ingen skolbakgrund sedan tidigare och påbörjar sin svenska skolgång på högstadiet eller gymnasiet.

Vidare menar NC att det är anmärkningsvärt att utredningen inte lyfter fram behovet av forskning och kunskapsspridning som berör digitalisering och det mångfacetterade textlandskapet som barn och unga idag är en del av. Implementering av sådan forskning där barns och ungas texterfarenheter tas tillvara kan vara en betydelsefull del för att öka läslust och förstärka läsutveckling på ett andraspråk såväl som på ett förstaspråk.

NC finner det ytterst anmärkningsvärt att utredningen lyfter frågan om att slå ihop NC och NCS för att skapa ett nytt läscentrum. Dessa båda centrum har helt olika uppdrag och verksamhetsområden. NCS arbetar med språk-, läs- och skrivutveckling genom nätverk och kompetensutveckling för lokala språk-, läs- och skrivutvecklare. NCs verksamhet styrs av en förordning som anger att man ska utgöra ett kompetens- och resurscentrum för hela landet. NC arbetar för att nyanlända och flerspråkiga elever i hela skolväsendet – från förskola till och med vuxenutbildning – ska få förbättrade förutsättningar till skolframgång både vad gäller utvecklingen av andraspråket svenska och kunskapsutveckling på andraspråket inom alla olika ämnen. Det innebär att NC dels arbetar med kompetensutveckling av skolledare, förskolechefer och pedagoger i alla ämnen. Dessutom ingår i regeringsuppdraget att vara länk mellan forskning, skola och offentlighet. Här arbetar NC på en mängd olika sätt med organisationer, myndigheter, beslutsfattare, media mm för den samverkan och påverkan som krävs för uppdraget. NC avstyrker å det bestämdaste från en sammanslagning av NC och NCS då vi menar att denna tanke utgår från en okunskap om de båda uppdragen och de insatser som behövs för nyanlända och flerspråkiga elevers lärande.

11.5 Barns och ungas läsintresse och den digitala tekniken

NC finner det ytterst anmärkningsvärt att barns och ungas läsintresse och den digitala tekniken behandlas som en framtidsfråga då detta uppenbarligen sedan länge är en aktuell nutidsfråga, speciellt med tanke på revideringen av skolans och fritidshemmens styrdokument 2017. I Skolinspektionens kvalitetsgranskning uppmärksammas avsaknaden av medveten användning av digitaliseringens möjligheter (Skolinspektionen 2018). Det vi saknar är begreppet *litteracitet* som synliggör en syn på läsning där olika aktiviteter och medier kopplas till skriftspråket. Utredningen borde tillvaratagit den varierande och multimodala texthantering som barn i dag har tillgång till, samt lyft fram hur den kan användas som lärandepotential och ingång till andra komplexa litteracitetsaktiviteter (t ex Insulander, Kjällander, Lindstrand & Åkerfeldt 2017). Exempelvis kan dataspel bli ingång till webbsidor, textproduktion, filmer och böcker (Wedin & Musk 2010). Vi ställer oss frågande om utredningen förslag vill begränsa läsning till den tryckta boken och inte involvera multimodala texter och litteracitetsanknutna aktiviteter. NC saknar förslag till kompetensutveckling och samarbete för att använda digitalisering för att skapa större likvärdighet och öka läsintresset. Även inom detta område saknar NC riktade förslag kring flerspråkiga barns och ungas litteracitetsaktiviteter i dagens mångfald av möjligheter.

12. Konsekvenser av förslagen

12.3.3 Konsekvenser för barn och unga

NC anser inte att delegationens förslag är tillräckliga till att ge alla barn och unga förutsättningar till en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser, eftersom utredningen exkluderar barn och ungas litteracitetsaktiviteter i dagens mångfacetterade textlandskap. NC oroas av konsekvenser av avsaknaden av förslag som skulle gynna flerspråkiga elever och på bristen av förslag inom områdena litteracitet och digitalisering.

12.4.3 Konsekvenser för de integrationspolitiska målen

NC tar avstånd från att förslag gällande läsförmåga och läslust för flerspråkiga elever ses som insatser för integrationspolitiska mål. Vi vill framhålla att insatser för flerspråkiga elever handlar om att skapa likvärdiga förutsättningar för alla elever.

Utredningen fastslår att fullgod läsförmåga och behärskning av svenska språket är en förutsättning för flerspråkig och nyanlända elevers skolresultat i skolans alla ämnen. NC tar avstånd från formuleringen "behärskar det svenska språket" och menar att en fullgod läsförmåga inte behöver begränsas till det svenska språket. NC finner det anmärkningsvärt att utredningen inte betonar flerspråkighetsperspektivet i alla sina förslag och bedömningar och endast ger tre riktade förslag för flerspråkiga barns och ungas läsande, nämligen språk- och kunskapsutvecklande arbete, litteratur på modersmålet och vuxna läsande förebilder med andra modersmål än svenska. NC ser allvarligt på bristen av förslag inom kompetensutveckling för alla berörda yrkesgrupper som arbetar med flerspråkiga barns- och ungas läsinläring och litteracitetsutveckling. Dessutom saknas förslag om modersmålslärares roll och kompetensutveckling för flerspråkiga elevers läsinläring och litteracitetsutveckling. Vidare saknar NC riktade förslag för läsinläring och läsutveckling för nyanlända elever i högre skolår samt riktade förslag om att stärka flerspråkiga familjers läsning i hemmet.

I arbetet med detta yttrande har medverkat Kristina Aldén och Hülya Basaran, projektledare på NC.

Stockholm 2018-10-10

Karin Sandwall, föreståndare.

Referenser

Cummins, J. (2000). *Language, power and pedagogy: bilingual children in the crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters.

Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever: effektiv undervisning i en utmanande tid*. (Första utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur.

Gibbons, P. (2016). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråks elever i klassrummet*. (4., uppdaterade uppl.) Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Skolverket (2012). *Greppa språket: ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet*. 2. uppl. Stockholm: Skolverket

Skolinspektionen (2018). *Undervisning i fritidshemmet*.

Insulander, E., Kjällander, S., Lindstrand, F. & Åkerfeldt, A. (red.) (2017). *Didaktik i omvandlingens tid: text, representation, design*. (Första upplagan).

Lim-Fei, V & Tan Kok Yin. (2018) *Multimodal Translation Research: Teaching Visual Texts*

Wedin, Å. & Musk, N. (red.) (2010). *Flerspråkighet, identitet och lärande: skola i ett föränderligt samhälle*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.